

Dvergekivi *Apteryx owenii*

Kiviene er noen flyveudyktige fugler som lever på New Zealand. Karakteristisk for dem er at de har svært korte vinger, som er skjult i fjærdrakten, og at de ikke har stjert. Det lille hodet i forhold til kroppen og de små øynene er også påfallende. Beina er plassert langt bak på den pæreformede kroppen, og nebbet er langt. Dessuten er kiviene de eneste av fuglene som har neseåpningene plassert ytterst på overnebbet. De har uvanlig god luktesans som de bruker når de leter etter mat. Da kan man høre tydelige sniffelyder. Næringen er først og fremst virvelløse dyr og bær.

Dvergekivi-preparat fra 1879 på Stavanger Museum.
Foto: Stavanger Museum.

Utrydningstruet

På 1870-tallet startet en relativ stor handel med kivi-preparater, og mange ble samlet for europeiske museer. Preparatet på Stavanger Museum stammer fra 1879.

Med innføring av hunder, katter, røyskatter og andre rovdyr, fikk kivibestandene etter hvert store problemer. Forholdene for kiviene ble ytterligere forverret ved at store skogsområder ble fjernet til fordel for jordbruk.

Tidligere fantes det ganske store bestander av dvergekivier på South Island, og utbredelsen har også vært stor på North Island. I dag er de utryddet på de opprinnelige leveområdene, men utsetting på predatorfrie øyer har bidratt til å berge arten. Den største bestanden finnes på Kapiti Island, der det finnes ca. 1100 individer. På de andre øyene finnes det bare noen titalls fugler.

Fakta om kivi og dvergekivi

Kiviene er for det meste bare aktive om nettene. Om dagen sitter de gjemt i en av hulene som de har gravd ut eller i et naturlig hulrom. Det finnes fem kiviarter, hvorav dvergekivien er den minste. Den ble beskrevet av den engelske ornitologen John Gould i 1847.

Kiviene er kjent for å ha uvanlig store egg i forhold til kroppsvekten, hos dvergekivien opptil ca. 25 prosent av kroppsvekten, eller omkring 300 gram. Til sammenligning veier et hønseegg gjerne ca. 3 % av vekten til høna. Norske hønseegg veier i gjennomsnitt 63 g, mens ei høne veier omkring 2 kg.

Dvergkivi-hunnen veier gjerne 1,2-1,6 kg. På grunn av vekten til egget kan buken berøre underlaget når fuglen står, og like før egglegging må den sprike med beina når den går. Oftest legges det bare ett egg, og det legges i en hule på bakken. I de tilfellene der det legges to egg, legges de med 2-3 ukers mellomrom. Hos de fleste andre fuglearter legges eggene med bare 1-3 dagers mellomrom. Bare hannen ruger, og rugetiden er 65-76 dager, dvs. over tre ganger så lang som hos for eksempel tamhønsene.

Når ungen klekkes har den fremdeles en stor plommesekk knyttet til magen. Plommesekken kan veie opptil en tredjedel av vekten til ungen når den klekkes. Den uvanlig næringsrike plommesekken kommer godt med, for de første 10 dagene spiser ikke ungen, men tærer på resten av plommesekken. Ungen blir varmet av hannen de første 2-3 ukene etter klekking, men den må selv finne maten sin. Etter dette blir ungen trolig uavhengig av foreldrene, men den vil gjerne holde seg innenfor territoriet til foreldrene en stund etter dette.

Kolbjørn Skipnes, Stavanger Museum, 10. november 2009

Kilder:

- Coulbourne, R. 2002. Incubation behaviour and egg physiology of kiwi (*Apteryx* spp.) in natural habitats. *New Zealand Journal of Ecology* 26(2): 129-138.
- Coulbourne, R. and Robertson, H.A. 1997. Successful translocations of Little Spotted Kiwi (*Apteryx owenii*) between offshore islands of New Zealand. *Notornis* 44: 253-258.
- Davies, S.J.J.F. 2002. Ratites and Tinamous: Tinamidae, Rheidae, Dromaiidae, Casuariidae, Apterygidae, Struthionidae. Oxford University Press, Oxford.
- Higgins, P.J. (Ed.) 1999. *Handbook of Australian, New Zealand and Antarctic Birds. Volume 1. Ostrich to Ducks..* Oxford University Press, Melbourne.
- Jolly, J.N. 1989. A field study of the breeding biology of the little spotted kiwi (*Apteryx owenii*) with emphasis on the causes of nest failures. *Journal of the Royal Society of New Zealand* 19 (4): 433-448.
- Marchant, S. and Higgins, P.J. 1990. *Handbook of Australian, New Zealand and Antarctic birds*. Vol. IA. Oxford University Press, Oxford.
- Oliver, W.R.B. 1955. *New Zealand Birds*. Wellington.
- Sales, J. 2005. The endangered kiwi: a review. *Folia Zool.* 54 (1-2): 1-20.

Summary

The Little Spotted Kiwi (*Apteryx owenii*), is a flightless, nocturnal bird endemic to New Zealand. Originally the bird was distributed over the northern part of North Island to the southern end of South Island, and a few offshore Islands. The only remaining populations are those introduced to Kapiti Island and a few offshore Islands. The specimen at Stavanger Museum is from 1879.